

DIAMANT

HET ONTSTAAN VAN DE EERSTE STEDELIJKE GEMEENSCHAPPEN

Causaliteit is een lastige vaardigheid voor leerlingen: het classificeren en bedenken van oorzaken en gevolgen van een gebeurtenis. Om vervolgens dan ook nog eens te bepalen welke oorzaak of gevolg nu het meeste heeft bijgedragen aan een gebeurtenis, lijkt helemaal onbegonnen werk. De werkvorm 'Diamant' helpt hierbij. Door met medeleerlingen te discussiëren over de gebeurtenis en haar oorzaken, leren leerlingen betekenis te geven aan oorzaken, gevolgen daarvan te bedenken en deze vervolgens naar waarde te classificeren.

De 'Diamant' laat leerlingen:

- oorzaken van een gebeurtenis bedenken
- van oorzaken gevolgen bedenken
- onderscheid maken tussen politieke, culturele en economische oorzaken
- betekenis geven aan oorzaken
- de complexiteit van gebeurtenissen uitleggen

Onderwerp	Het ontstaan van de eerste stedelijke gemeenschappen Met deze werkvorm behandel je de gehele prehistorie
Activiteit	Leerlingen doorlopen verschillende rondes waarin ze uiteenlopende activiteiten moeten verrichten
Tijdsduur	De werkvorm duurt 50 minuten, inclusief nabespreken
Beginsituatie	Niveau: bovenbouw havo/vwo In de klas is er aandacht geweest voor de levenswijze van jager-verzamelaars, de eerste landbouwgemeenschappen en de eerste stedelijke gemeenschappen
Instrueren	Wat: hiërarchie maken van de oorzaken van het ontstaan van de eerste stedelijke gemeenschappen Hoe: een schema met oorzaken aanvullen door gevolgen daarbij te bedenken. Op basis van het schema de oorzaken in een diamant plaatsen Waarom: het verklaren van gebeurtenissen is complex
Uitvoeren	Leerlingen werken in tweetallen en doorlopen de verschillende rondes. Leerlingen vullen het oorzaak-gevolg schema in. Daarna plaatsen ze de kaartjes (oorzaken) in de diamant. Vervolgens vullen ze het opdrachtenblad in.
Nabespreken	Wat: wat heb je op het lege kaartje ingevuld? Welke drie oorzaken staan bovenin en onderin in de diamant? Hoe: hoe heb je vastgesteld of een oorzaak belangrijker was dan een andere? Waarom: het verklaren van een gebeurtenis is complex. Leg dit uit aan de hand van de sedentaire revolutie. Advies is om iedere ronde 10 minuten te laten duren en deze dan vervolgens gezamenlijk na te bespreken (dit om te voorkomen dat leerlingen gedurende het proces niet te herstellen fouten maken).

Literatuurverwijzingen:

- Aardema, A. (red.), *Leerlingen construeren het verleden: Actief Historisch Denken 3* (Boxmeer, 2011).
- Havekes, H. (red.), *Geschiedenis doordacht: Actief Historisch Denken 2* (Boxmeer, 2005).
- Fisher, P. (red.), *Thinking Through History* (Londen, 2000).
- Vries, J. de (red.), *Actief Historisch Denken: Opdrachten voor activerend geschiedenisonderwijs* (Boxmeer, 2004).

Deze werkvorm is volledig tot stand gekomen om geschiedenisdocenten te inspireren activerende didactiek toe te passen in hun lessen. Mocht u van mening zijn dat in deze specifieke werkvorm content gebruikt is waarover u copyright beschikt, kunt u zich wenden tot de beheerder van de website.

DIAMANT

HET ONTSTAAN VAN DE EERSTE STEDELIJKE GEMEENSCHAPPEN

Het ontstaan van de eerste landbouwstedelijke samenlevingen in de wereld gebeurde niet van de een op andere dag. Daar gingen decennia en soms eeuwen overheen. Toch kunnen voor het ontstaan van deze samenlevingen wel duidelijke oorzaken worden gegeven. In deze werkvorm ga je met deze oorzaken aan de slag.

Ronde 1

Bekijk de oorzaken die in het schema beschreven staan. Vul in het schema het gevolg (of de gevolgen) van die oorzaken in. Als je het niet zeker weet mag je in je handboek kijken. Als het schema is ingevuld ga je naar de volgende opdracht. De negende oorzaak is niet ingevuld, probeer deze zelf te bedenken of in je handboek op te zoeken.

Oorzaak	Gevolg
Klimaatverandering	
Veredelen wilde graansoorten	
Ploeg	
Bevolkingsgroei	
Sedentaire leefwijze	
Jaarlijkse overstromingen	
Dijken	
Dammen en kanalen	

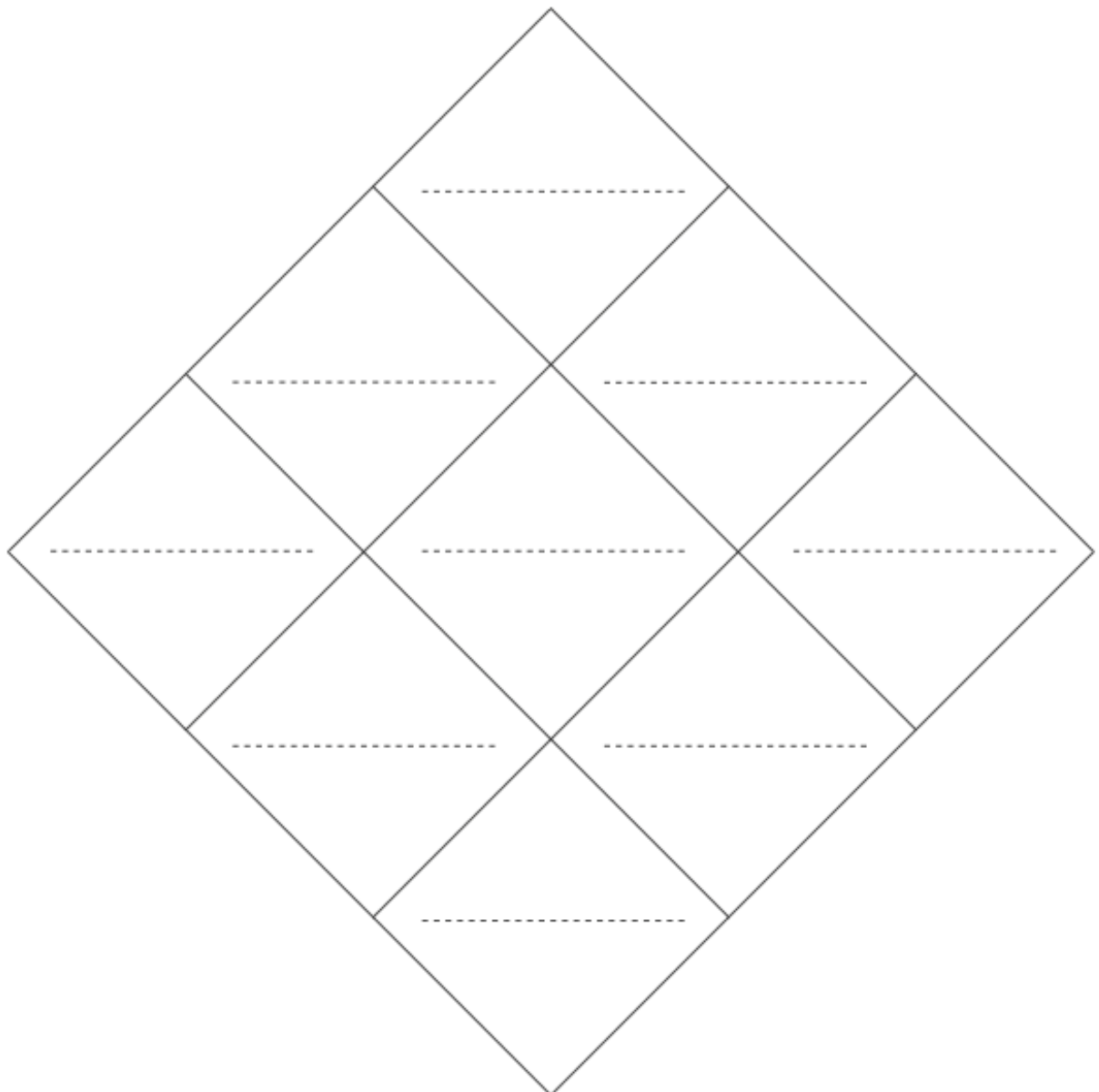

DIAMANT

HET ONTSTAAN VAN DE EERSTE STEDELIJKE GEMEENSCHAPPEN

Ronde 2

Knip de negen kaartjes uit het blad dat je van je docent krijgt en plaats ze samen met je medeleerling in de grote lege diamant. Bedenk bij het samenstellen van de diamant dat je de minst belangrijke oorzaak van het ontstaan van de eerste landbouwstedelijke samenlevingen helemaal onderin plaatst. Hoe hoger je in de diamant komt, des te belangrijker vind je de oorzaak. Als je het met elkaar eens bent over de samenstelling van de diamant schrijf je de oorzaken in de lege diamant.

DIAMANT

HET ONTSTAAN VAN DE EERSTE STEDELIJKE GEMEENSCHAPPEN

klimateverandering

veredelen wilde graansoorten

ploeg

bevolkingsgroei

sedentaire leefwijze

jaarlijkse overstromingen

dijken

dammen en kanalen

Ronde 3

Geef door middel van een kleur in de diamant aan om welke soort van oorzaak het gaat. Probeer een oorzaak onder één van de kleuren onder te brengen. Het gaat om accenten. Mocht een oorzaak onder meer verschillende soorten te plaatsen zijn, breng dan meerdere kleuren aan.

Kleur oorzaken van overwegend:

- politiek-bestuurlijke aard: **blauw**
- sociaal-economische aard: **rood**
- cultureel-mentale aard: **groen**

DIAMANT

HET ONTSTAAN VAN DE EERSTE STEDELIJKE GEMEENSCHAPPEN

Ronde 4

Nadat je samen met medeleerlingen die diamant naar jullie eigen goeddunken hebt voltooid, beantwoord je onderstaande vragen individueel.

1. Bekijk de 'Diamant' en geef aan welke oorzaak jullie als belangrijkste hebben geplaatst. Beargumenteer jullie keuze.

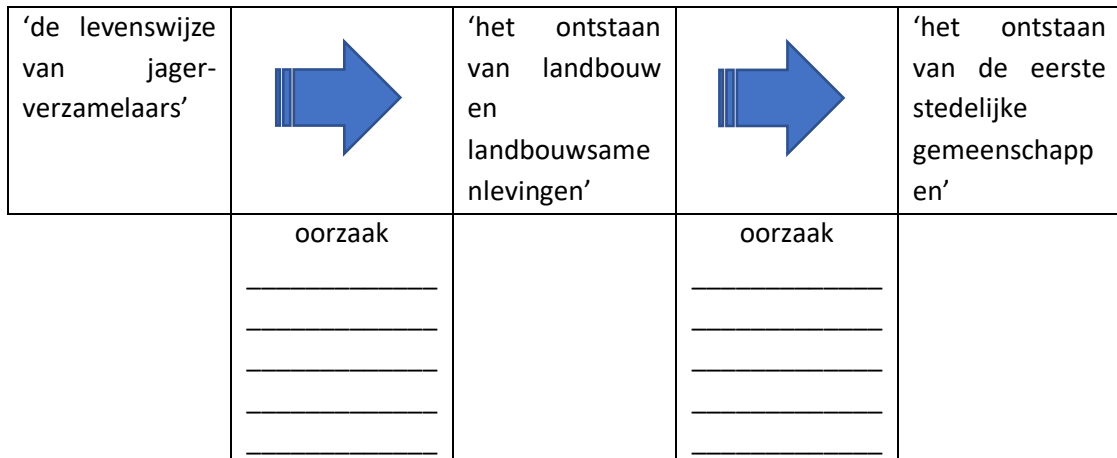
2. Bekijk de 'Diamant' nogmaals en geef aan welke oorzaak jullie als minst belangrijk hebben geplaatst. Beargumenteer jullie keuze.

---

3. Oorzaken en gevolgen zijn bij geschiedenis heel erg belangrijk. De drie kenmerkende aspecten uit de prehistorie (tijdvak 1: tijd van jagers en boeren) hebben ook een causaal verband. Bekijk onderstaand schema en probeer deze aan te vullen.

4. Het verklaren van een gebeurtenis is erg complex. Sommige gevolgen zijn vaak weer oorzaken. Leg dit uit aan de hand van een voorbeeld uit de opdracht.
